

ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ

Μεγάλη έκπασις παθῶν ἐγένετο καὶ πάλιν ἐν Φιλιππουπόλει. Οἱ Βούλγαροι, μὴ ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν κατὰ τὸ 1847 γενομένην πατριαρχικὴν παραχώρησιν, νὰ φάλλωνται καὶ σλαυῖστί αἱ ἀκολουθίαι: εἰς δύο ἐκ τῶν ναῶν τῆς Φιλιππουπόλεως¹, καὶ ἐκμεταλλεῦόμενοι τὴν συγκατάθεσιν ταύτην, ἐζήτησαν νὰ γίνωσι καὶ ἀποκλειστικοὶ τῶν ναῶν τούτων κύριοι, νὰ μὴ τελῶνται δὲ ἑλληνιστὶ ἀκολουθίαι ἐν αὐτοῖς, τὰς δὲ ἀξιώσεις ταύτας ἐστήριζον εἰς τὰς ἄλλας αὐτῶν διεκδικήσεις, ὅτι: καὶ ἡ ὀλιπόλις εἶναι Βουλγαρικὴ καὶ ὄχι Ἑλληνικὴ. Ἐντεῦθεν συνέβαινον φανατικαὶ διενέξεις μεταξύ τῶν χριστιανῶν Φιλιππουπόλεως, αἵτινες ἠῤῥῆσαν ἀκόμη περισσότερον, ὅτε οἱ νεωτερισταὶ καὶ σκανδαλοποιοὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Βούλγαροι ἐβουλεύθησαν νὰ ὀργανώσωσι δίκτυον τῆς ὑπὸλου αὐτῶν πολιτικῆς προπαγάνδας διὰ νέας τινὲς διακυβερνήσεως τῶν κοινοτικῶν πραγμάτων Φιλιππουπόλεως. Ἀρχομένου δηλαδὴ τοῦ 1857, δι' ἀποφάσεως κοινοτικῆς συνελεύσεως ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου Χρυσάνθου, συνιστάτο ἐν Φιλιππουπόλει δωδεκαμελὴς Ἐπιτροπὴ, περιλαμβάνουσα δύο ἀντιπροσώπους ἐξ ἐκάστης τῶν ἐξ ἐνοριῶν τῆς πόλεως, ἔχουσα σκοπὸν νὰ θεωρῆ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μητροπολίτου, ἐκκλησιαστικὰς τινὰς τῶν χριστιανῶν ὑποθέσεις. Τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης ἡ σύστασις ἐθεωρήθη ἀναγκαία, καθ' ὅσον ἡ ἄλλοτε πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν λειτουργοῦσα πενταμελὴς ἢ ἑξαμελὴς Ἐπιτροπὴ εἶχε παύσει λόγῳ τῶν περιστάσεων. Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ συνταχθέντος Κανονισμοῦ ἐνώπιον νέας κοινοτικῆς Συνελεύσεως οἱ Βουλγαρισταὶ ἀπεφάνθησαν ὅτι οὗτος ἔχει ἀνάγκην ἐπεξεργασίας, ἀνεβλήθη δ' αὐτῷ ἢ ἔγκρισις τοῦ Κανονισμοῦ μέχρι τῆς παρουσιάσεως τῶν τροπολογιῶν αὐτοῦ. Αἱ δὲ ἐπενεχθεῖσαι τροποποιήσεις ἦσαν ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ὄφειλε νὰ εἶναι Ἀνώτατον Δικαστικὸν σῶμα, τὸ ὅποσον νὰ ἔχη δικαιοδοσίαν ἀπόλυτον ἐφ' ἄλλων ἐκείνων τῶν ὑποθέσεων, ὡς μέχρι τοῦδε διεχειρίζετο

*. Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους σελ. 130.

1. «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», τόμ. Δ', σελ. 58.

μὴν ἢ Μητροπόλις. Αἱ ἀποφάσεις τῆς τοιαύτης Ἐπιτροπῆς ὄφειλον νὰ εἶναι ἀνέκκλητοι, οὐδεὶς δὲ θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακρίνη αὐτάς ἢ νὰ ἀποκινήσῃ κατ' αὐτῶν, ἐν ὅσον αὐταὶ εἶχαν ἐπιταχθῆ ὑπὸ τοῦ προέδρου. Ἡ δὲ προεδρία δὲν ἔπρεπε νὰ ἀνήκῃ αὐτοδικαίως εἰς τὸν Μητροπολίτην, ἀλλ' εἰς λαϊκόν, ὑπεδείκνυον δὲ ὡς καταλληλότερον τῶν ἐκ τῶν δημοφρόνων αὐτοῖς Χρηστον Γκέσογλου· τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπεχρεοῦντο νὰ τηρῶσιν ἄκραν ἐχεμύθειαν περὶ πάσης πράξεως καὶ ἀποφάσεως. Ἐπίσης ὁ τροπολογούμενος Κανονισμὸς προέβλεπε τὴν σύστασιν Ταμείου, εἰς ὃ ἔδει νὰ εισρέωσι τὰ πλεῖστα τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μητροπολίτου ἐκ τῶν διαφόρων αὐτοῦ δικαιωμάτων, τοῦ δὲ Ταμείου τούτου ἢ διαχειρίσις θὰ ἀνήκεν εἰς τὴν δωδεκαμελῆ Ἐπιτροπὴν ὑπὸ τὴν ἀνεύθυνον ἐπιτήρησιν τοῦ προέδρου αὐτῆς. Ἐκτὸς δὲ τῆς δωδεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς εἰσηγοῦντο οἱ Βουλγαρισταὶ τὴν ἔδρυσιν ἀναλόγων Ὑποεπιτροπῶν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς πέλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, ὡς ἐξαρτημάτων τῆς δωδεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς¹. — Αἱ προτεινόμεναι αὐταὶ τροπολογίαι, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἔμελλον νὰ συναντήσωσι πρωτίστως τὴν ἀποδοκιμασίαν αὐτοῦ τοῦ Μητροπολίτου, ὅστις ἀναμφισδητήτως ἐτίγετο πολλαχῶς. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ πιστοὶ πρὸς τὰ καθεστῶτα πολῖται ἐκηρύχθησαν κατὰ τῶν καινοτομιῶν τούτων, ἅς ἐχαρακτήριζον ὡς καταχθονίους. Ἐπέβαλον δὲ καὶ ἀναφορὰν εἰς τὸν Μητροπολίτην, ἀπαιτοῦντες παρ' αὐτοῦ νὰ μὴ στέρξῃ εἰς τὰς Βουλγαριστικὰς ἀξιώσεις. Καὶ ἐπέμενον εἰς τὰς ἀπόψεις αὐτῶν ταύτας οἱ ὀπαδοὶ τῶν καθεστώτων, διότι εἶχον ὑπ' ὄψιν αὐτῶν προηγούμενόν τι διαφωτιστικὸν ὅτι: τῷ 1847, ἀπόστολός τις τοῦ βουλγαρισμοῦ, ἐξ Ὁδησσοῦ, ἐνεχείρισεν εἰς τὸν τότε δημογέροντα ἐν Φιλιππουπόλει ἐπιστολὴν μετὰ σφραγίδος, φερούσης βουλγαριστὶ τὰς λέξεις: «Δημογεροντία Παζαρτζίκου» καὶ ἐχούσης ἐν τῷ μέσῳ ἀλέκτορα. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὑπῆρχον ὁδηγίαι περὶ διοργανώσεως δημογεροντιῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιππουπόλεως². Ἄλλως τε καὶ αὐταὶ αἱ πολιτικαὶ ἀρχαὶ ἀπέρριψαν τὰς βουλγαριστικὰς καινοτομίας³. — Ἡ ματαίωσις ὁμοῦ τῶν σκοπῶν τῶν Βουλγα-

1. Πρβλ. *Γεωργίου Τσουκαλά*, τοῦ Ζακυνθίου. Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία καὶ ἡ Τριανδρία αὐτῆς. Ἐν Κων]πόλει 1859. σελ. 42 43 *Γεδεών*. Β' 8.

2. Ἐνθ. ἀν. 43.

3. *Γεδεών*, Β: 8.

ρων παραξιών ἐξήγειρε θύελλαν ὀλόκληρον κατὰ τοῦ Μητροπολίτου Χρυσάνθου καὶ προὐκάλεσε σφοδρὰς μεταξὺ τῶν πολιτῶν ἀντεγκλήσεις. Καὶ ἐλόπιχε μὲν τὸ κακὸν δια τῆς φυλακίσεως τῶν Βουλγάρων ὑποκνητῶν, ἀλλ' ἐπεδεινώθη ἐτι μᾶλλον ἢ προσωπικῆ θέσις τοῦ Μητροπολίτου, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἐπρωτοστάται ὁ γνωστός ἤδη ἡμῖν Νάϊδεν Γκέρωφ, ὅστις παρεθάρρυνε τὸν βουλγαρικὸν λαὸν ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου, ἐκχέων παντὸς εἶδους συκοφαντίαν, καὶ προαγγέλλων ὅτι μετ' οὗ πολὺ θὰ ἐγκαθίστατο ἐν Φιλιππούπολει ὡς ὑποπρόξενος τῆς Ρωσίας. Ἐπι τέλους δὲ ἡ κατὰ τοῦ Μητροπολίτου τούτου καταφορὰ τῶν Βουλγαριστῶν, υἱοθετηθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρώσσου πρεσβευτοῦ, ἔσχεν ὡς ἐπακολούθημα τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἀξιωματικῆς τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀνάκλησιν τοῦ Μητροπολίτου. Αἱ κατ' αὐτοῦ κατηγορίαι: πρὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν ἦσαν ὅτι ἦτο ταραχοποιός, ἔτι διέπραττεν ἀρπαγὰς καὶ ἐλήργει διαίας εἰσπραξείας παρὰ τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ, τὸ δὲ χεῖρον ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἦτο προδότης κατὰ τοῦ Κράτους¹. Καὶ ἀπεδείχθησαν μὲν ταῦτα πάντα συκοφαντίαι ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς δικαιοσύνης καὶ ἠθωώθη ὁ κατηγορούμενος, ἀλλὰ τὸ Πατριαρχεῖον, πρὸ τῆς πίσεως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀφ' ἐνός, ἐπιθυμοῦν δ' ἐξ ἄλλου καὶ ἄρχῃ ἐκ μέσου πᾶσαν πρόφασιν ταραχῶν, ἀφοῦ ὡς αἰτία διεθρυλλεῖτο ὁ Μητροπολίτης οὗτος, ὅστις οὐδὲν ἄλλο ἐπραττε παρὰ ἐνέμενε πιστὸς εἰς τὰ καθεστῶτα, μετέθηκεν αὐτὸν μὲν εἰς τὴν Μητρόπολιν Σμύρνης κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1857, τὸν δὲ Σμύρνης Παῖσιον εἰς Φιλιππούπολιν². Δυσκολευόμεθα καὶ ἐπιρρίψωμεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τὴν ἄμεσον καὶ πραγματικὴν εὐθύνην τοῦ διωρισμοῦ τοῦ Μητροπολίτου Παῖσιου εἰς Φιλιππούπολιν, ἀνθρώπου δηλαδή, ἐκτὸς ἄλλων, καὶ ἀνικάνου διὰ τὴν λεπτὴν θέσιν τῆς ἐμπεριστάτου ἄλλως ἐπαρχίας ταύτης. Καὶ εὐρίσκομεν εἰς τὴν πράξιν ταύτην τοῦ Πατριαρχείου ἀφ' ἐνός μὲν τὴν μητρικὴν τάσιν τοῦ ἐξοικονομεῖν φιλαδέλφως τὰ πράγματα, ἀφοῦ ὁ Παῖσιος οὐκ ἦτο καὶ αὐτὸς πλέον ἀνεκτὸς ἐν Σμύρνη, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐνδειξιν ὅτι: τὸ Πατριαρχεῖον οὐδὲ καὶ ἐφαντάζετο τὴν συστηματικότητα καὶ

1. Ἡ Βουλγαρικὴ συμμορία. κτλ. σελ. 74-78

2. Γεδεῶν, Β. 8. 9.— Β. Δ. Καλλιφρονος, Ἐκκλησιαστικὸν Δελτίον. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1867. σελ. 152 — Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία, κτλ., 78-80

προμεμελετημένην σκοπιμότητα καὶ ἔκτασιν τῶν ἀνὰ τὴν Βουλγαρίαν κινήματων. Καὶ οὐδέποτε ἐπίστευεν ὅτι οἱ Βούλγαροι θὰ εἶχόν ποτε τὴν δύναμιν νὰ ὑπερισχύσωσιν ἐν ἀγωνίᾳ αὐτῶν κατὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἄν δὲ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Μητροπολίτης Παΐσιος δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀποδῆ εἰς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ βουλγαρικοῦ κινήματος, δικαιολογεῖται μὲν ἡ μαρτυρία, ὅτι ἐνείχeto οὗτος προσωπικῶς εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ Μητροπολίτου Χρυσάνθου, ἐξηγεῖται δὲ καὶ ἡ εἰς Φιλιππούπολιν μετάθεσις αὐτοῦ, ἣν τὸ Πατριαρχεῖον πάντως ἐνήργησεν ὑπὸ ἰσχυρὰς ἐπηρείας, ἀφοῦ μαρτυρεῖται καὶ τὸ πιθανώτατον τοῦτο, ὅτι διὰ νὰ ἐπιτύχῃ οὗτος τὴν εἰρημένην μετάθεσιν εἶχε καταβάλλει ποσὸν ἐνενήκοντα χιλιάδων γροσίων¹. Ὅπωςδὴποτε τὸ θέβαιον εἶναι ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον διὰ τῆς μεταθέσεως ταύτης, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, παρέσχεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν βουλγαρικὸν ἀνταρτισμὸν.

Κεῖνται ὁμοῦς εἰς μαρτύριον τῆς ἀθρότητος τοῦ Μητροπολίτου Χρυσάνθου καὶ τῶν πραγματικῶν αἰτίων τῆς ἐν Φιλιππουπόλει καταστάσεως δύο ἀναφοραὶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἥδη ἀπὸ Φεβρουαρίου 1857. «Μὲ φρίκην ἡμῶν, ἔλεγον οἱ ἀναφερόμενοι, πρὸ τινος καιροῦ ὀλέπομέν τινας θέλοντας ἵνα εἰσαῶσι διὰ τρόπου σκανδαλώδους καὶ ἐπικινδύνου καινοτομίας, διαταράττοντας τὰ ἱερὰ καθεστῶτα τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης καὶ τῶν περιχώρων, χωρὶς νὰ σεβασθῶσι τὴν ἱερὰν ἀρχαιότητα αὐτῶν, ἣτις ἀποκατέστησεν αὐτὰ ἀδιαφιλονείκητα. Καὶ οὗτοι, ἐλθόντες πρὸ καιροῦ ἐκ τῶν ἀπωτάτων βορείων περιχώρων τῆς ἐπαρχίας, ἐκατοίκησαν ἐνταῦθα, ἵνα συζήσωσιν ὑπὸ τὰ αὐτὰ καθεστῶτα. Ἄλλὰ...πλανηθέντες ὑπὸ τυχοδιωκτῶν τινῶν, καθημερινῶς ἀνησυχοῦσιν ἡμᾶς...μέχρι φανατισμοῦ ἐπιμένοντες, ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι βουλγαρικὴ καὶ μητρόπολις τῆς ὅλης Βουλγαρίας...Πῶς εἶναι δυνατόν οὗτοι νὰ θέλωσι νὰ ὑποχρεώσωσιν ἡμᾶς εἰς ἀλλαγὴν ἐθνικότητος καὶ γλώσσης καὶ ἔθιμων; Ἡμεῖς αὐτοὶ συνεισφέραμεν πρὸ δέκα ἔτων εἰς τὴν ἀνέγερσιν διὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς βουλγαριστὶ ἐκτελοῦσι τὰς λειτουργίας, καὶ σχολεῖα ἔχουσιν ἐκπαιδευόμενοι, ὡς αὐτοὶ θέλουσιν εἰς αὐτὰ οὐδεμίαν ἐφέραμεν

1. Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία, κτλ. σελ. 101.

ἀντίρρησην». — Ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ αὐτῶν ἀναφορᾷ ἐξέθετον οἱ Φιλιππου-
πολίται ὡς αἰτίαν καταδρομῆς τοῦ Μητροπολίτου αὐτῶν τὴν στάσιν αὐ-
τοῦ κατὰ τῶν περὶ Δωδεκαμελοῦς Ἐπιτροπῆς τροποποιήσεων τῶν
Βουλγαριστῶν καὶ ἐμαρτύρουν περὶ τῆς ἐμμονῆς αὐτοῦ εἰς τὰ καθε-
στῶτα, ἱερά τε καὶ πολιτικά καὶ ὅτι ἐθεώρει «ἀπαντας ὡς ἐν ὅλον πολι-
τικῶς καὶ θρησκευτικῶς ἠνωμένον, οὐδόλως οὐδαμοῦ εἰς μέρη διακρινό-
μενον, ἀλλὰ μίᾳ καὶ τῆς αὐτῆς ποίμνης πρόδοτα»¹. Ἄλλὰ τοιοῦτος
ῶν, ἀπήρесе βεβαίως ὁ Μητροπολίτης εἰς τοὺς Βουλγαριστάς, εἰκόνας
ἐπὶ ὅλως ἀντιθέτου προγράμματος, τῆς διακρίσεως κατὰ φυλὴν καὶ
γλώσσαν τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καὶ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν ὑπερισχύ-
σεως ἐπὶ δικαιομάτων ἀναμφισητήτων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πλη-
θυσμοῦ.

Τοῦ προγράμματος ἀκριδῶς τούτου ἡ ἐφαρμογὴ ἐπέφερε παρο-
μοίᾳς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν προστριβᾶς καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σόφιας,
ἔπου, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὁ Μητροπολίτης, ἀρνούμενος νὰ παρεκκλίνῃ
ἀπὸ τῆς καθεστηκυίας τῶν πραγμάτων τάξεως, δὲν συγκατετίθετο εἰς
τὰς ἐθνικιστικὰς φιλοτιμίας τῶν Βουλγαριστῶν. Ἐντεῦθεν ἐφηρμόσθη
καὶ κατ' αὐτῷ ἡ μέθοδος τῆς συκοφαντίας ὡς ἀργυρολογούντος καὶ διώ-
κόντος τὴν Βουλγαρικὴν ἐθνότητα. Ἡ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδι-
δομένη βουλγαρικὴ ἐφημερὶς «Τσαριγράδσκι Βέστνικ» (Ἄγγελος τῆς
Βασιλευούσης) διέθετε τὰς στήλας αὐτῆς εἰς συκοφαντικὰς ἀνταποκρί-
σεις καὶ κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου. Οὕτως, ἡ ἐφημερὶς αὕτη
ἐνέφερε, διὰ ρητῶν ὀνομάτων, ὅτι ἕξ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Σόφιας
ἀφωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ἄνευ λόγου καὶ ὅτι, ἵνα γένηται συγ-
χώρησις αὐτῶν ἐδέησεν ὅπως λάβῃ ὁ ἀρχιερεὺς παρ' αὐτῶν σημαντικὰς
ποσότητας. Ἡ συκοφαντία ὁμοῦς αὕτη ἀπεδείχθη, ὅτε, μετὰ τινος ἡμέ-
ρας, οἱ τε πρόκριτοι Σόφιας καὶ τὰ ἕξ ὡς ἀφορισθέντα ἀναφερθέντα
ἄτομα, δι' ἐντύπου καὶ ἐνυπογράφου ἐπιστολῆς αὐτῶν ὑπὸ χρονολογίαν 14
Ἀπριλίου 1857 διέψευσαν καθ' ὅλοκληρίαν τοὺς λόγους τῆς ἐφημερίδος².

Ἄλλὰ δὲν ἦσαν ταῦτα μεμονωμένα γεγονότα. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον

1. Γεδεών, Β'. 7-8. Πρβλ. Ἡ βουλγαροσλαβικὴ συμμορία, κτλ. 48,49 καὶ
71-74, 81.82.

2. Γεδεών, Β'. 8.

τῆς Βουλγαρίας ἠγέρθη ἀνταρτικός κατὰ τῶν τέως κρατούντων ἐκκλησιαστικῶν καθιστώτων ἀνεμος. Οἱ νεωτερισταὶ Βούλγαροι, παντοῦ, προστάσιας τυγχάνοντες, ἠδύναντο ἀσυστόλως νὰ διαδίδωσι τὰς ἀνταρτικὰς αὐτῶν ἰδέας καί, πίπτοντες θύματα εἰς πονηρὰς εἰσηγήσεις, πανσλαυστικῶν καὶ θρησκευτικῶν προπαγανδῶν, ἐνεσφίγησαν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν ὡς πρόγραμμα ἀμειψώτερον τὴν ἐγκατάστασιν ἀνά τὰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν βουλγαρικῆς ἀποκλειστικῶς καταγωγῆς. Ἀνεύθυνοι αὐτοί, δὲν ἐλεπτολόγουν περὶ οὐδὲν ἄλλο. Ἐτέθη εἰς αὐτοὺς ὡς πρῶτος στόχος ἡ δημιουργία σώματος ἔθνικοῦ βουλγαρικοῦ ἀνωτέρου κλήρου, καὶ τοῦτο ἐπεδίωκον, καταδιώκοντες τοὺς ἄλλης ἐθνικότητος ἐπισκόπους, ἀλλὰ δὲν ἐνδιεφέροντο νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν εἰς ποίαν σχέσιν εὐρίσκειται τοιαύτη φυλετιστικὴ αὐτῶν τακτικὴ ἀπέναντι τοῦ τε δογματικοῦ καὶ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἧς τὸ πνεῦμα οὐδέποτε διέκρινεν ἐν τε τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῇ διοικήσει οὔτε τὸν λαόν, οὔτε τὸν κλῆρον, θεωροῦν αὐτοὺς ἅπαντας ἐν σώμα Χριστοῦ». Τὸ πολιτικὸν συμφέρον εἶχεν ἀμβλύει· δυστυχῶς ἐπὶ τοσοῦτον τὰς θρησκευτικὰς τῶν Βουλγαριστῶν συνειδήσεις, ὥστε ἐκτὸς αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο οὔτε αὐτοὶ ἐξέλεπον, οὔτε ἤθελον νὰ ἐννοήσωσιν, ὡσάκις ἄλλοι ἤθελον νὰ διαφωτίσωσιν αὐτούς. Ἐντεῦθεν δὲ ὁ πρὸς πᾶν ἄτοπον καὶ ἀθέμιτον κατήφορος αὐτῶν. Τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1857 ἐτοιχοκαλλήθησαν εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως Τυρνόβου προκηρύξεις, διὰ τῶν ὁποίων ὁ βουλγαρικὸς λαὸς προσεκαλεῖτο κατὰ τοῦ κλήρου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Φαναρίου καὶ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἠπειλοῦν δὲ οἱ προκηρῦττοντες νεωτερισταὶ τὸν ἀμαθῆ Βουλγαρικὸν λαὸν ὅτι ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελε παρακούσει τις θὰ ἐπεκαλοῦντο τοὺς ὑπακούοντας αὐτοῖς διαβόλους, ἵνα ἀρπάξωσι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ ρίψωσιν εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ τῆς κολάσεως ¹.— Ἐν Καρλόβω, κωμοπόλει τῆς Φιλιππουπόλεως, ἐπέβαλον πρόστιμον ἐκ πενήντα γροσίων εἰς ἐκεῖνον τὸν Βούλγαρον, ὅστις θὰ ἐφωρᾶτο ὀμιλῶν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ²—Εἰς διάφορα ἄλλα μέρη, καὶ δὴ εἰς κωμοπόλεις καὶ χωρῖα τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, δὲν ἐδίσταζον οἱ ἑτεροκίνητοι ἀσεβεῖς Βουλγαρισταὶ

1. Ἡ βουλγαροσλαβικὴ συμμορία, κτλ. σελ. 57-58.

2. Ἐνθ. ἀν.

νὰ ἐκτοξεύωσι κατὰ τοῦ Πατριαρχείου μύδρους συκοφαντιῶν καὶ ὕβρεων δι' αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος, καὶ οἱ ἀπεδοκιμάζοντο πολλάκις διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ¹.— Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1857 οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας Δρύστρας, ἀπηύθυνεν ἀναφοράς καὶ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, δι' ἧν κατεφέροντο κατὰ τοῦ Μητροπολίτου αὐτῶν Διονυσίου, ὡς καταχραστοῦ καὶ αὐτοῦ καὶ διώκτου τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης. Καὶ ἦτο τοιαύτη ἡ ἐξέγερσις, ὥστε καὶ τὸ Πατριαρχεῖον ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην Ἐξαρχον, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀνακριτὴν, ὅστις ἐρευνήσας ἐπιμελῶς ἀπεφάνθη ὅτι δὲν ὑπῆρχον παράπονα κατὰ τοῦ Μητροπολίτου ².

Εἰς οὐδὲν ὅμως συνετέλεον τὰ πορίσματα τῶν τοιούτων ἀνακρίσεων, αἱ δὲ ἀθωώσεις δὲν ἀφώπλιζον τοὺς Βουλγαριστάς. Ὡς ἤδη ἐλέχθη οἱ Βούλγαροι ἔδει νὰ ἐπιτύχωσι παρὰ τοῦ Πατριαρχείου ἐγκαθίδρυσιν ἱεραρχῶν ἀποκλειστικῶς Βουλγάρων καὶ ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου. Ἐνόμιζον δὲ ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἦτο ἡ ἀνταρσία, ἡ συκοφαντία καὶ ἡ πολιτικὴ ἐκβίασις. Οὐχὶ ἡ τακτικὴ τῆς συζητήσεως, τῆς ταπεινῆς αἰτήσεως καὶ τῆς υἱϊκῆς συνεννοήσεως. Ἄλλ' ἦτο δυνατὴν ἡ Σύνοδος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου νὰ ἐγκρίνῃ τὰς Βουλγαρικὰς ἀξιώσεις, αἵτινες ἐδιχοτόμουν φυλετιστικῶς τὸν κληρον κα' τὸ ποίμνιον αὐτῆς; Ποῖται ὑπὸ τῶν κανόνων προβλεπόμενα: συνθῆκαι ὑπῆρχον, ὥστε οἱ Βούλγαροι νὰ χειραφετηθῶσιν αὐτὸ τοῦτο εἰς Ἀυτοκέφαλον Ἐκκλησίαν; Ἄν ὡς μόνος λόγος τῶν βουλγαριστικῶν κινήματων ἦτο τῷ ὄντι ἡ δυσαρέσκεια κατὰ ἀρχιερέων τιῶν, οἱ Βούλγαροι ὄφειλον νὰ καταπαύσωσιν τὴν ἀνταρσίαν αὐτῶν, διότι τὸ Πατριαρχεῖον ὄχι μόνον ἐτιμῶρει καὶ μετέθετε τοὺς ἀρχιερεῖς τούτους, πολλάκις ὄλως ἀθῆρους, ἀλλὰ καὶ διώριζε βουλγάρους ἢ βουλγαρογλώσσους ἀρχιερεῖς, συγκαταβαῖνον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν Βουλγαριστῶν, ἵνα ἐκκέψῃ. οὕτως, ὡς ἤλπιζε, τὴν κυρίαν τῆς ἀνταρτικῆς αὐτῶν κινήσεως πρόφασιν. Ἄλλὰ: καὶ ἂν ἀκόμη πάντα ὅσα περὶ πιέσεων διέδιδον οἱ Βουλγαρισταὶ ἦσαν ἀληθῆ, δὲν ἀπετέλουν ταῦτα λόγον ὥστε νὰ ἀποτελέσωσιν οἱ Βούλγαροι:

1. Αὐτόθι.

2. Presse d'Orient. Μάτος 22, 1858.— Γεδεών, Β' 9.

ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν, ἣτις μόνον ὑπὸ ὠρισμένας κανονικὰς προϋποθέσεις δύνανται νὰ ἰδρῶνται καὶ νὰ ὑπάρωσιν. Αἱ διαδόσεις ὅμως αὗται ἀπεδεικνύοντο προσχήματα πάντοτε, δημιουργήματα ὠρισμένης σπείρας ταραχοποιῶν, διότι καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶχον ἅπτα δείγματα σεβασμοῦ μεγάλης μερίδος τῶν ὀρθῶ φρονούντων καὶ εἰρηνικῶν βουλγάρων.

Ἡ ἰδέα τῆς διακρίσεως καὶ ἰδρύσεως ἀποκλειστικῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας ἐν τῆς ὑπὸ Βουλγάρων κατοικουμέναις ἐπαρχίαις ὑπεστηρίζετο οὐ μόνον ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικῆς καὶ βουλγαρικῆς δημοσιογραφίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐν Ρωσίᾳ τύπου, οὗ προεξήρχον ἡ «Ἡμέρα» («Ντέν»), ἡ ἔφημερις «Ρῶσος Ἄγγελος» (Ρούσκι Βέστνικ) καὶ ἡ «Ρωσικὴ Ὀμιλία» (Ρούσκαγια Μπεσιέδα). Καὶ αἱ ἔφημεριδες αὗται συνεδύαζον τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἰδρύσεως ἐθνικῆς βουλγαρικῆς ἱεραρχίας πρὸς τὴν δῆθεν καταδυνάστευσιν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ ὑπὸ τῆς πανελληνιζούσης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Ἐνετάθη δὲ ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τούτων δαίνουσα ἡ δημοσιογραφικὴ αὕτη δρᾶσις ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1857, ὅτε ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποστείλει ἐγγράφους Ὁδηγίας περὶ συγκροτήσεως τῆς ὑπὸ τοῦ Χάττι Χουμαριούν προβλεπομένης Ἐθνοσυνελεύσεως. Μέγιστα κατεβλήθησαν προσπάθειαι, ὥστε νὰ παρσταθῇ ὁ κληρὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὄχι μόνον ὡς διώκτης τῶν Βουλγάρων καὶ ἀποκλειστικός, ἀποκλείοντος δῆθεν τοῦ Πατριαρχείου τοὺς ἄλλης παρὰ τοὺς ἑλληνικῆς ἐθνικότητος κληρικούς νὰ προαχθῶσιν εἰς Ἐπισκόπους, ὄχι μόνον ὡς πλεονέκτης, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀνεπίδεκτος διορθώσεως, τοῦθ' ὅπερ κατὰ τοὺς βουλγαριστικὸς συμπερασμοὺς παρεῖχεν αὐτοῖς τὴν νόμιμον ἄδειαν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν αὐτῶν διὰ παντὸς τρόπου¹.

Τὸ βουλγαρικὸν κίνημα παρεθάρρυνεν ἐμμέσως ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καὶ ἐνετῆθεν καὶ αὐτὴ ἡ ἐπίσημος Ρωσικὴ πολιτικὴ. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι μέχρι τοῦ πέρατος τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἡ Ρωσία, μνήμων τῶν πρὸς αὐτὴν εὐεργεσιῶν τοῦ τε ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς

1. Πρβλ. Γεδεών, Β'. 10.168.

ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἠκολούθει φιλελληνικὴν καὶ φιλοπατριαρχεικὴν πολιτικὴν, πρὸς ἣν ἐγκώριζε πάντοτε νὰ συνταυτίξῃ τὰ ἴδια αὐτῆς συμφέροντα. Παρὰ τὴν ἐπικρατούσαν δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰδέαν, ὅτι ἡ Ρωσία ὑπεκίνησεν αὐτὴ πρώτη ἤδη ἀπὸ τοῦ 1850 τοὺς Βουλγάρους κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ Πατριαρχείου, ἵνα ὑποσκάψῃ τὴν δύναμιν αὐτῶν καὶ νὰ χρησιμοποίησῃ ὡς ὄργανα αὐτῆς ἐν τῇ Βαλκανικῇ αὐτῆς πολιτικῇ, τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ἡ Ρωσία ὄχι μόνον δὲν ἔδωκεν αὐτῇ τὴν πρώτην ὄθησιν, ἀλλὰ καὶ προσεπάθει νὰ ἐπενεργήσῃ κατευναστικῶς. Οὐδ' ἔχομεν δεδομένα, καὶ ἔτη ἀκόμη μάλιστα τινα μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ὅτι ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ ἀπέβλεπεν εἰς διάσπασιν Ρωτισμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ, ὡς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον δὲ Κωνσταντινουπόλεως ἡ Ρωσία μᾶλλον εἶχε συμφέρον νὰ πρόσκηται αὐτῷ ἵνα ἐν τῷ συνδέσμῳ τούτῳ εὕρῃ ἐν τῇ καταλλήλῳ περιστάσει ἀφορμὴν ἀναμίξεως ἐν Τουρκίᾳ πρὸς ἀνάληψιν τοῦ ἀπολεσθέντος διὰ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου γόητρον αὐτῆς. Ἄλλ' ἐνῶ μέχρι τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις δὲν παρουσιάζεται μεσολαβοῦσα περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος παρὰ τῷ Πατριαρχείῳ, ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πολέμου τούτου καὶ ἐντεύθεν, ἀρχίζει νὰ ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πανισχύρου νῦν ἀνά τὴν Ρωσίαν καταστάντος πανσλαυστικοῦ κόμματος. Καὶ δὲν ἐκφαίνεται μὲν ἀμέσως ἀνθελληνικὴ καὶ ἀντιπατριαρχεικὴ πολιτικῇ, ἀλλ' εἶναι προφανές ἡ πρὸς τοὺς βουλγαρικοὺς πόθους συμπάθεια, πρὸς τῶν ὁποίων τὴν ἱκανοποίησιν ἀπέβλεπεν ἡ Ρωσία οὐχὶ ἵνα ὀπλίσῃ τοὺς Βουλγάρους κατὰ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἀλλ' ἵνα προλάβῃ ἀκριβῶς τὴν τόσον ραγδαίως ἐπελθοῦσαν μετὰ ταῦτα ἀνταρτικὴν κατάστασιν καὶ διατηρήσῃ τὴν ἐνότητα καὶ τὸ γόητρον τῆς ἐν Τουρκίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἄλλ' αἱ πρῶται ἀγναὶ αὗται Ρωσικαὶ προσπάθειαι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιδράσωσι πρὸς ἄρσιν τῶν βουλγαριστικῶν προστριβῶν. Καὶ εἶναι τοῦτο, ἴσως, ἀπόδειξις τρανῆ ὅτι: τὸ βουλγαρικὸν κίνημα κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ ἐξ Ἑλλήνων κλήρου αὐτοῦ δὲν ἦτο ὑπὸ τὰ νεύματα τῆς ἐπισήμου Ρωσίας, κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦλάχιστον. Ἀναμφισβόλως ἐν ζητήματι ἀφορῶντι τὴν ὀρθοδοξίαν ἐν Τουρκίᾳ, ἐν διαφορᾷ μερίδος τοῦ Βουλγαρικοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ πρὸς τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχήν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μένωσι ἀπαθεῖς αἱ Ρωσικαὶ ἐν Τουρκίᾳ ἀντιπροσωπεῖαι, ὧν μάλιστα πολλαί,

προξενικά, ἀνῆκον εἰς μέλη τοῦ πανσλαβιστικοῦ κόμματος καὶ ὑπήκουον, ὡς ἐκ τούτου εἰς τὰς ἀνεπισήμους πανσλαβιστικὰς διακελεύσεις καὶ ὄχι εἰς τὴν ὑπεύθυνον κεντρικὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου τῆς Ρωσίας. Ἄλλ' οἱ Βούλγαροι παρεξήγουν καὶ πᾶσαν ἀγνήν διάνοξιν τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ρώσων πρακτόρων, ἐνῶ ἐξ ἄλλου οἱ ἡμέτεροι ἐθεώρουν πᾶσαν Ρωσικὴν ἀνάμειξιν ὡς ὑποκλήσιν. Ἄλλως τε καὶ αἱ Δουτικαὶ τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις καὶ ὁ Παπισμὸς καὶ ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἶχον συμφέρον νὰ ἐνισχύσῃσι τὴν ἰδέαν ταύτην πρὸς διάσπασιν Ρωτισμοῦ καὶ ἑλληνισμοῦ, πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς.

Κατὰ τὸ 1857 ὁ ἐν Ἀδριανουπόλει πρόξενος τῆς Ρωσίας Στουπὴν, ἄκρος ὑπερασπιστὴς τῶν Βουλγαριστικῶν ἀξιώσεων, παρέπεισε τὸν Μητροπολίτην Κύριλλον νὰ τελέσῃ σλαωνιστὶ τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Ἄλλ' εὐθὺς ἀμέσως οἱ Βούλγαροι ἤξουν ἔπειτα νὰ τελεῖται πάντοτε σλαωνιστὶ ἡ θεία λειτουργία, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐγένετο ἀνεκτὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χριστιανῶν, χαρακτηριζόντων αὐτὸ ὡς καινοτομίαν ἐπιβλαβήν. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι ἐγενήθησαν ἔριδες, ἀμφότεραι δὲ αἱ μερίδες ἀνεφέρθησαν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἐβδών κατὰ τῆς Μητροπολιτικῆς καὶ βουλγαρικῆς καινοτομίας, οἱ δὲ Βούλγαροι ἤξουν νὰ τελεῖται ἡ λειτουργία σλαωνιστὶ εἰς περισσοτέρους ναοὺς. Τὸ δὲ Πατριαρχεῖον τὸν μὲν Μητροπολίτην ἐπετίμησε, τὴν δὲ αἴτησιν τῶν Βουλγάρων ἀπέρριψεν ¹. Ὁ αὐτὸς πρόξενος Στουπὴν ἀναφανδὸν προέτρπε τοὺς κατοικοὺς Ἀδριανουπόλεως καὶ περιχώρων, Ἕλληνας καὶ Βουλγάρους, νὰ εἰσαγάγῃσι τὴν σλαωνικὴν γλῶσσαν, ὡς ἀναγκαίαν δῆθεν, εἰς τοὺς ναοὺς, εἰς τὰ σχολεῖα· συνεργεῖα δὲ αὐτοῦ ἰδρῦθη ἐν Ἀδριανουπόλει καὶ βουλγαρικὴ σχολή ². Ἐπίσης τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ ἰδρῦθησαν βουλγαρικαὶ σχολαὶ εἰς τινὰ τῶν περιχώρων Ἀδριανουπόλεως ³. Εἰς τὸ περιχώρον Κηῖκ μάλιστα ἐγένοντο καὶ διαπληκτισμοὶ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων, ἐπὶ τέλους δὲ ὁ ρωσόφρων Κύριλλος εἰσήγαγε τὴν σλαωνικὴν γλῶσσαν εἰς τὸν ἀριστερὸν χορὸν ⁴.—Ὁ ἐν Βιδύνη πρόξενος Σοκολῶφ ἔγραφεν εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρώσων Πρεσβευτὴν Μπούτενεφ, ὅτι ὁ βουλγαρικὸς λαὸς εὐρίσκειται εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν ἀπαιδευσίας, ἧς, ὡς ἔλεγεν, αἴτιος ἦτο ὁ Μητροπολίτης, ἐντελῶς ἀγράμματος καὶ αὐτός. Διεβίβαζε δὲ παράπονα τοῦ βουλγαρι-

1. Πετρόφ, σ. 171. 175.

2. Θ. Ἀσκληπιάδου, Τὰ διὰ τῶν Βουλγάρων ἐν Ἀνατολῇ τεκταινόμενα. Ἐν Ἀθήναις. 1872. σελ. 5.

3. Αὐτόθι.

4. Ἐνθ. ἀν. Πρβλ. Γ. Τσουκαλά, Ἡ Βουλγαροσλαβικὴ συμμορία καὶ ἡ Τριανδρία αὐτῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1859. σελ. 55.

κοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Πρεσβευτὴν διὰ τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ διεβεβαίωσεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς κλῆρος εὐδόλως συμπαθεὶ τὸν βουλγαρικὸν λαόν ¹. Καὶ ἄλλοι δὲ Πρέσβευοι εἰργάζοντο κατὰ τὸν τρόπον τούτον, ἀλλ' ὑπερέβαλλε πάντας ἐπιραδιουργία ὁ ἐν Φιλίππουπόλει Νάϊδε Γκέρωφ. Προσεπάθουν νὰ ἱερώσωσι σχολὰς βουλγαρικὰς καὶ νὰ μορφώνηται βουλγαρικὸς κλῆρος· αὕτη ἦτο ἡ θέλησις τοῦ Αὐτοκράτορος ².—Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1857 ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς Μπούτενεφ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἔγγραφον, δι' οὗ πρὸς ἀποκρίσασιν τῆς εἰρήνης συνίστα τὴν ἱερωσιν δύο ἀνωτέρων βουλγαρικῶν σχολῶν ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ὑπεστήριζεν ἵνα τὸ Πατριαρχεῖον ἱκανοποιήσῃ τοὺς πόθους τῶν Βουλγάρων ³. Προέβη δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανειλημμένως εἰς ἀνάλογα διαθήματα κατ' ἐντολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ἐπι τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ Γορτσακῶφ. Τὰ προτεινόμενα μέσα ἦσαν· ἡ εἰσαγωγή τῆς σλαυικῆς γλώσσης ἐν τῇ θείᾳ λατρείᾳ, ἡ ἐγκαθίστησις ἱερέων καὶ ἀρχιερέων Βουλγάρων καὶ ἡ ἱερωσις ἀνωτέρων βουλγαρικῶν σχολῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως ⁴.— Ὁ Πατριάρχης, ἀπαντῶν πρὸς τὰ διαθήματα ταῦτα, ἔγραψε, τελευτώντος τοῦ 1857, πρὸς τὸν Πρέσβυν ὅτι· ἐν Βουλγαρίᾳ ὅλος ἐν γένει ὁ κλῆρος εἶναι βουλγαρικῆς καταγωγῆς· ἡ σλαυικὴ γλῶσσα ὑπάρχει ἐξ δλοκλήρου εἰς τὴν θείαν λατρείαν ἐν τοῖς χωρίοις, ἐν δὲ ταῖς πόλεσι κατὰ τὸ ἡμισυ· οἱ εἰς βουλγαρικὰς ἐπαρχίας ἀποστελλόμενοι ἀρχιερεῖς καλῶς γνωρίζουσι τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν· ἔτι πρὸ τῆς ἐνεστώσης ἀπαιδευσίας τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναμένῃ τις πλήρως συγκροτημένον κλῆρον· τὰ προσαχθέντα παραδείγματα τῶν ἀταξιῶν ἐπισκόπων τινῶν διαμφισθητοῦνται· τὴν δὲ αἰτίαν τῆς ὑπαρχούσης ἐκρύθμου καταστάσεως ἀπέδιδεν ὁ Πατριάρχης εἰς τὴν Πύλην καὶ εἰς φιλοταράχους τινὰς Βουλγάρους, ζητοῦντας χωρισμὸν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς Τούρκους τινὰς, θέλοντας νὰ ἐξασθενίσωσι τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης μεταξὺ ποιμένων καὶ ποιμνίων καὶ νὰ κρατῶσι τὸν ἀνώτερον κλῆρον ἐν εὐτελεὶ καταστάσει καὶ ἐξαρτήσῃ ἀπὸ τῆς Πύλης ⁵. Αἱ δηλώσεις αὗται τοῦ Πατριάρχου, αἵτινες ἐνεῖχον βαθεῖαν ἔννοιαν ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τοῦ ὀρθοδόξου ἐν Τουρκίᾳ λαοῦ καὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, διεβιδάσθησαν ὑπὸ τοῦ Μπούτενεφ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον, ὅστις ὅμως δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν Πρεσβευτὴν ἀπήντα ὅτι εἶναι ἡκιστα ἱκανοποιητικὴ ἡ ἀπάντησις αὕτη τοῦ Πατριάρχου ⁶.

(Ἐπεται συνέχεια)

1. Πετρόφ, 183.

2. Αὐτόθι, 179.

3. Ἐνθ. ἀν. 182.

4. Ἐνθ. ἀν. 193-194. 5. Πετρόφ, 194.

6. Αὐτόθι.